

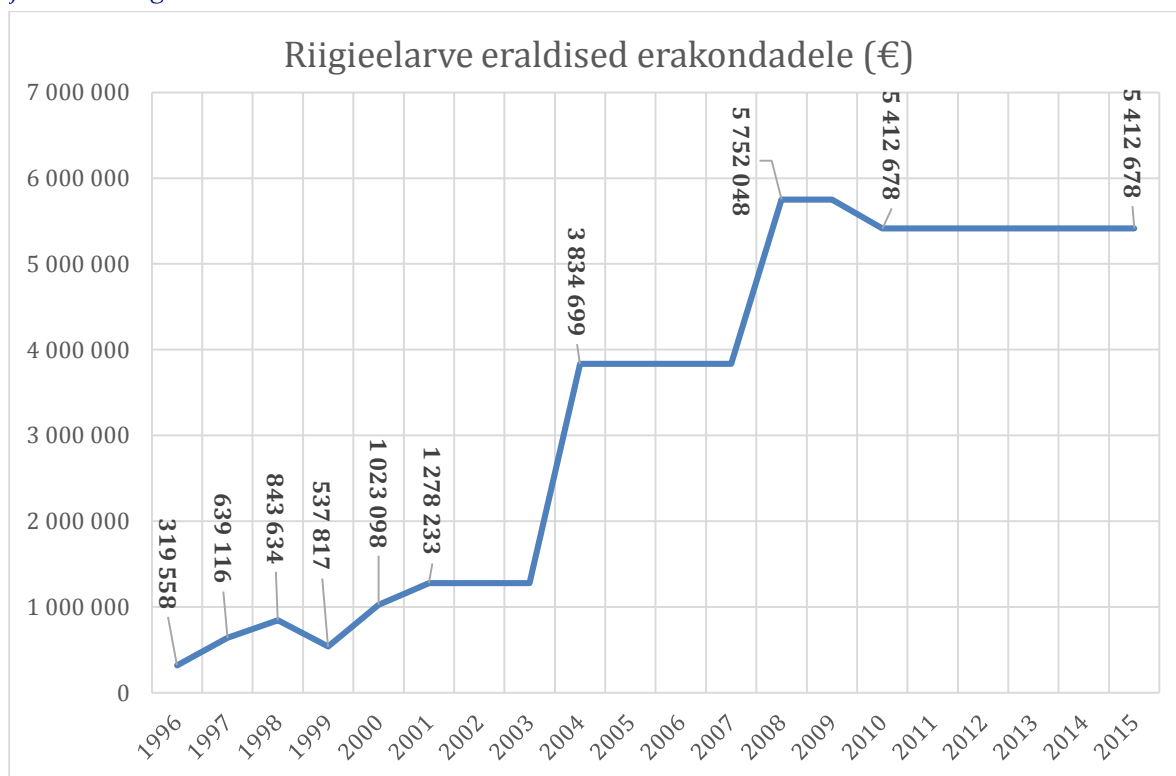
Erakondade rahastamine ja selle järelevalve Eestis

Nr. 7

05.04.2016

Kui Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjon (ERJK) tähistab mais oma viiendat tegevusaastat, siis omamoodi juubel on ka erakondade rahastamisel riigieelarvest. Eesti erakonnaseadus võeti küll Riigikogus vastu juba 1994. aastal, kuid otsetoetusi hakati riigieelarvest jagama alles 1996. aastal, kui 12 parlamendis esindatud erakonna vahel jagati 5 miljonit krooni.

Joonis 1. Riigieelarve eraldised erakondadele 1996–2015

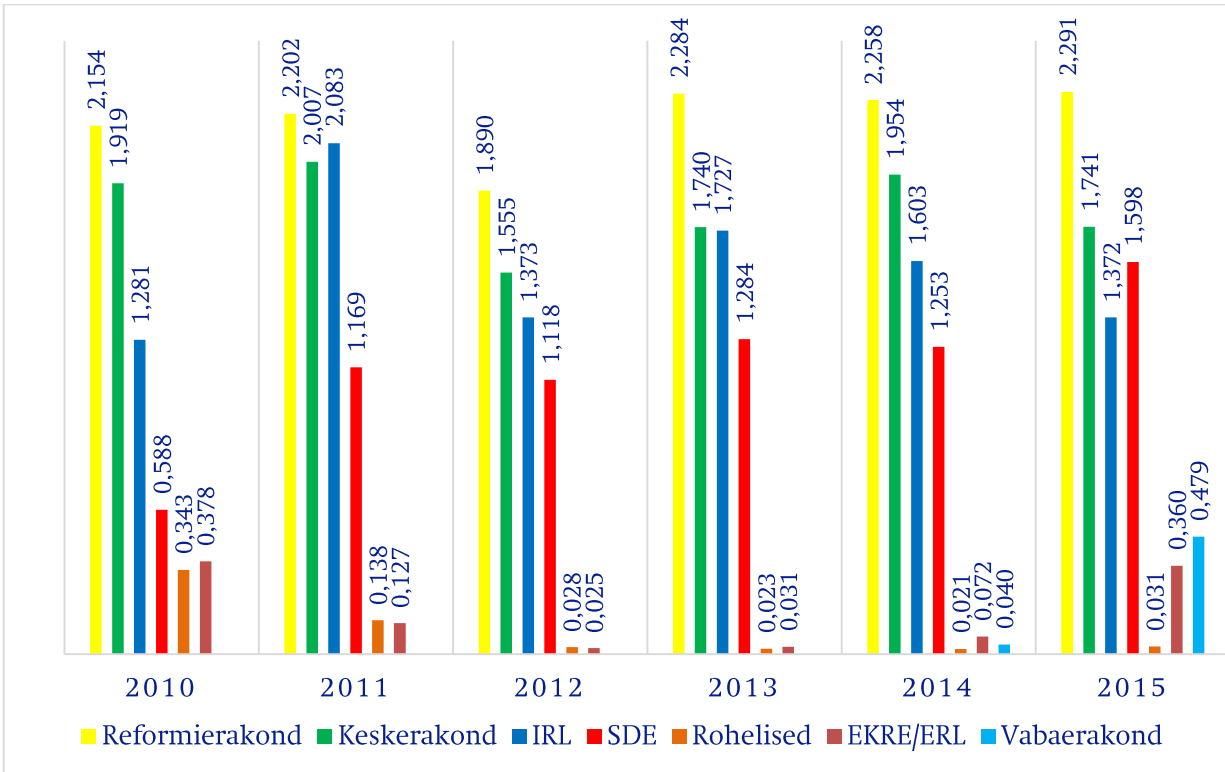

Riigieelarvest erakondadele makstavat otsetoetust on märkimisväärselt tõstetud kahel korral – 2004. ja 2008. aastal. Toetuse kahekordistamise 2004. aastal põhjustas suuresti poliitiline kokkulepe, kui erakonnaseaduse muudatusega keelati erakondadel võtta vastu annetusi juriidilistelt isikutelt. 2008. aastal tõsteti eraldist 90 miljoni kroonini (5,7 mln €) ning umbes sellises suurusjärgus on riigieelarveline eraldis erakondadele püsinud tänaseni (vt joonis 1).

Erakondade tulud

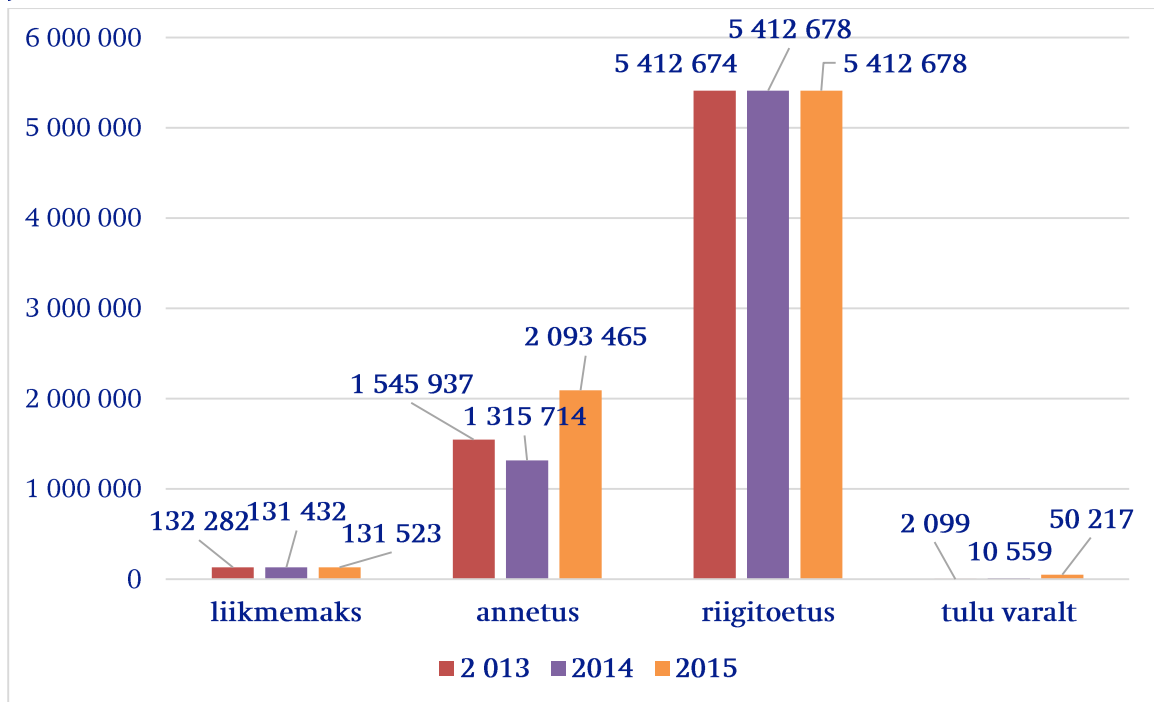
Alates XI Riigikogu koosseisust on Eesti parlamendierakondade tulud olnud üsna stabiilsed. Tulud on tänu annetustele pisut kasvanud enne olulisemaid valimisi ja paljuski sõltuvalt parlamendi valimise tulemustest, mis mõjutab otseselt erakondade eelarvelise toetuse suurust ning langenud valimistevahelisel ajal

Joonis 2. Eesti parlamendierakondade tulud 2010–2015 (mln €)

Alates otsetoetuste süsteemi sisseviimisest on eraldised riigieelarvest olnud erakondade peamiseks tuluallikaks. Erakondade sissetulekust 75% pärineb riigieelarvest ja 22,9% annetustest. Liikmemaksude osakaal on imeväike, moodustades vaid 1,8% kõikidest tuludest. Eelkõige on põhjuseks liikmemaksu maksvate liikmete arv, peaaegu kõikidel erakondadel õnnestub liikmemaksu koguda vähem kui 20%-lt oma liikmetest.

Joonis 3. Tulude allikad 2013–2015

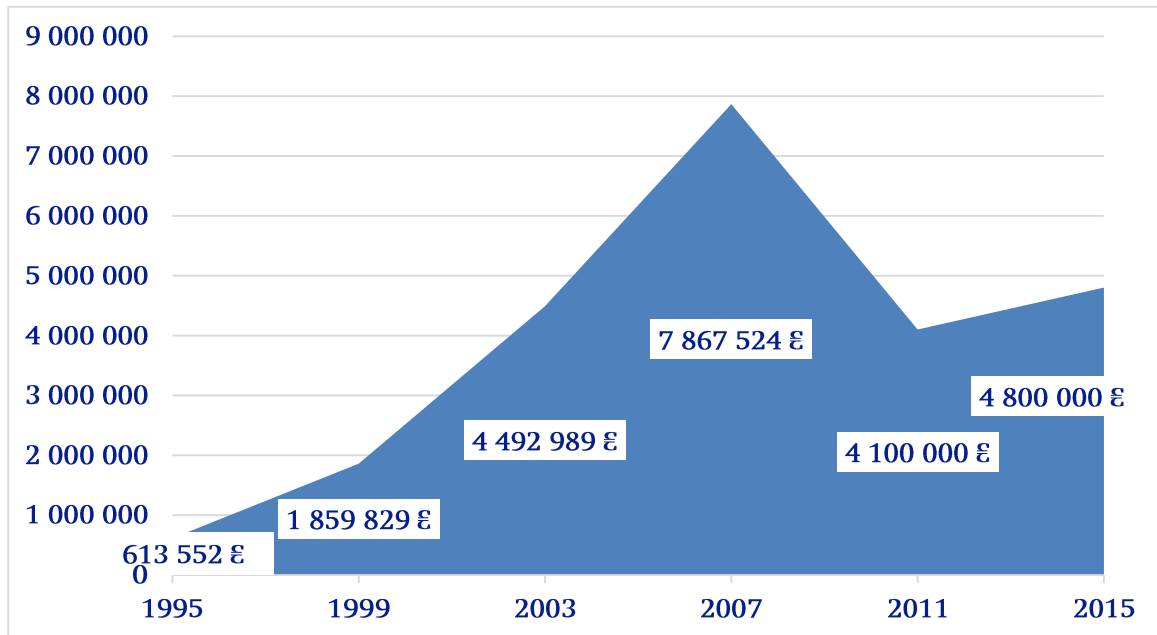

Erakondade kulud

Erakondade kulude kõige olulisem rida on erakonna valimiskampaaniatele kuluv raha. Valimiskampaaniate maksumuse kokku arutamise teeb keeruliseks meetoodika – eri aastatel on erakondade aruandluses kehtinud erinevad reeglid.

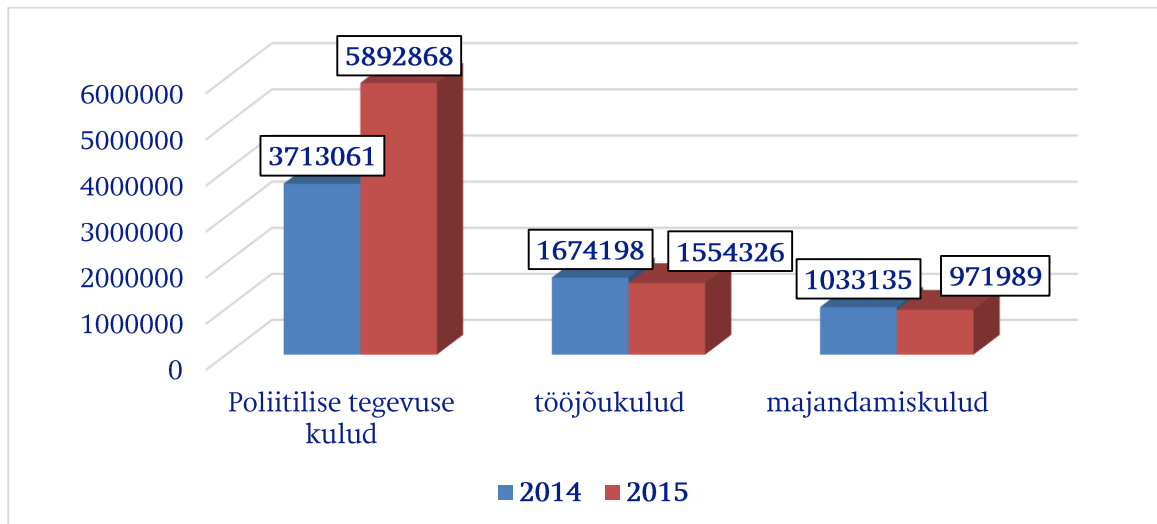
Siinkohal on lähtutud erakondade endi deklareeritud valimiskampaania kulude maksumusest. Oluline on märkida ja märgata, et alloleval joonisel 4 hõlmab 2015. aasta valimiskulude kogusumma 2015. aasta I kvartali tegevuskuludid koos erakonna nimekirjas kandideerinud ja ise kulutusi teinud isikute kuludega. Erakonnaseaduse kohaselt ei esita erakond enam eraldi valimiskampaania kulude aruannet, vaid koostab oma kulude kohta kvartaliaruande ja esitab selle ERJK-le.

Joonis 4. Erakondade deklareeritud kampaaniakulud Riigikogu valimistel

Erakondade igapäevategevuse kõige kallim artikkel on poliitilise tegevuse kulud, mille alla liigitub ka valimiskampaaniale kulutatav raha. Poliitilise tegevuse kulud moodustavad kõikide siin vaadeldud erakondade kogukuludest 65%, tööjõukulud umbes 22%. Siinkohal on erakonniti päris märkimisväärsed kõikumised. Näiteks IRL-i tööjõukulud on ühe aastaga (2014–2015) langenud peaaegu poole võrra ehk 491 424 eurolt 259 992 eurole.

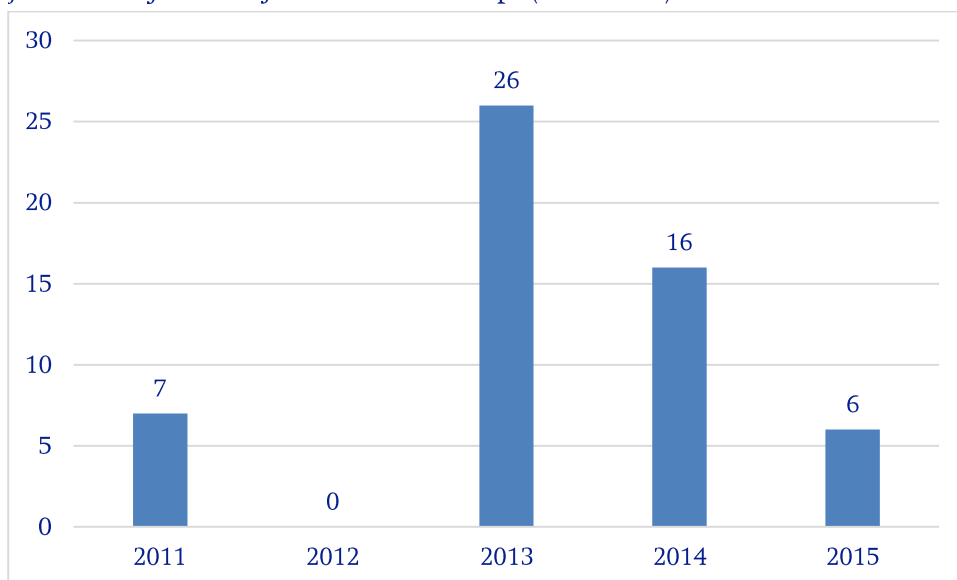
Joonis 5. Erakondade kulud 2014–2015

ERJK tegevusest

Komisjon on oma tegevuse jooksul nõudnud tagastamist keelatud annetusi summas 175 909,29 eurot. Sellest on tagastatud 40 758,60 eurot ja tagastamata (praegu kohtumenetlused pooleli) 135 150,69 eurot. Keelatud annetuse tagastamiseks või riigieelarvesse kandmiseks on tehtud 13 ettekirjutust ja kaks märgukirja. Kokku on ERJK teinud viie aastaga 55 ettekirjutust.

Joonis 6. ERJK ettekirjutused aastate kaupa (2011-2015)

Kasutatud

allikad

- Erakondade tulud, laekumised ja kulud - <http://www.erjk.ee/et/aruaanded/erakondade-tulud-ja-laekumised>
- Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni tööaruanded - <http://www.erjk.ee/et/komisjon/tooaruanded>

Riho Kangur

nõunik

riho.kangur@riigikogu.ee